Türk Tarım ve Doğa Bilimleri Dergisi 9(1): 60–68, 2022
https://doi.org/10.30910/turkjans.1014974

TÜRK
TARIM ve DOĞA BİLİMLERİ
DERGİSİ

TTDB

TURKISH
JOURNAL of AGRICULTURAL
and NATURAL SCIENCES

www.dergipark.gov.tr/turkjans
Araştırma Makalesi

Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliği Faaliyetlerinin Değerlendirilmesi: Van İli Örneği[&]

Mustafa TERİN*, Melike CEYLAN, Kenan ÇİFTÇİ, İbrahim YILDIRIM

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Ekonomisi Bölümü, Van

*Sorumlu Yazar: mustafaterin@yyu.edu.tr

Geliş Tarihi: 26.10.2021 Düzeltme Geliş Tarihi: 15.11.2021 Kabul Tarihi: 13.01.2022

Öz

Tarımsal üretimi arttırmanın, kaliteli ürün elde etmenin, piyasada rekabet edebilmenin ve tarım ile uğraşanların yaşam düzeylerini yükseltmenin en önemli araçlarından biri de üreticilerin etkin bir biçimde örgütlenmesidir. Türkiye'de büyükbaş hayvancılık konusunda en aktif ve etkin birlikler arasında Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birlikleri (DSYB) gelmektedir. DSYB'ler üyelerine, işletmelerin plakalandırılması, yeni doğam buzağıların küpelenmesi, aylık süt verim kayıtları ve süt ölçüm denetimleri, sürü hareket kayıtları, suni tohumlama hizmetleri, girdi temini, damızlık hayvan temini ve satışı ile yetiştirme ve beslenme konularında danışmanlık olmak üzere birçok konuda hizmet vermektedir. Bu çalışmada Van DSYB'nin yetiştiricilerine sağladığı hizmetlerin, yetiştiriciler tarafından nasıl değerlendirildiği, verilen hizmetlerden yetiştiricilerin memnun olup olmadığı ve birlikten beklentileri analiz edilmiştir. Araştırmanın ana materyalini oransal örnekleme yöntemiyle belirlenen 89 işletmeden elde edilen anket verileri oluşturmaktadır. Araştırmada üreticiler, DSYB'ne üye olma sürelerine göre üç gruba ayrılmıştır. Üyelik süresi 1-5 yıl olan işletmeler birinci grubu (%41.6), üyelik süresi 6-10 yıl olan işletmeler ikinci grubu (%36.0) ve üyelik süresi 10 yıl ve üzeri işletmeler üçüncü grubu (%22.4) oluşturmaktadır. Araştırmada çizelgeler gruplara göre oluşturulmuş ve analiz edilmiştir. Araştırmada; üreticilerin DSYB'ne üye olmalarını sağlayan en etkili faktörlerin sırasıyla hayvanlarının soy kütüğü kayıtlarının tutulması ve hayvancılık desteklerinden daha fazla faydalanmak olduğu, üreticilerin %68.54'ünün beklentilerinin karşılanmadığı ve üreticilerin %76.40'ının birliği başarısız bulduğu tespit edilmiştir. Sonuç olarak; DSYB'nin yaptığı faaliyetlerin önemli bir kısmının üreticiler tarafından yeterli görülmediği söylenebilir. Birliğin üreticilerle daha fazla iletişim halinde olması ve üreticilerin sorunlarına yönelik daha fazla çalışma içerisinde olması ile üreticilerin birlikten beklentilerinin ve memnuniyetlerinin artması sağlanabilir..

Anahtar kelimeler: Süt sığırcılığı, Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliği, Van

The Evaluation of Cattle Breeders Assosciation's Activities: A Case Study of Van Province

Abstract

Strong organization among the producers is considered essential in terms of increasing high quality products and competing in the market, thus raising the living standards. In this regard, Cattle Breeders' Associations play a great role. These associations help their members in various aspects including consultancy on plating of farms, tagging of new-born calves, monthly milk yield records and milk measurement inspections, herd movement records, artificial insemination services, input supply, provide and sale of breeding animals, breeding and nutrition. The study mainly investigates the satisfaction levels of producers provided by Cattle Breeders' Associations and their expectations. The main material of the study was obtained from 89 farm managers through questionnaires using proportional sampling methods. The producers were classified into three groups taking into consideration theirs' memberships of duration to the Association. Thus, The farms with membership duration of 1-5 years, 6-10 years and 10 years and over consisted the first group (41.6 %) the second group (36.0 %) and the third group (22.4 %), respectively. The major factors effective on the membership were the services of the Association regarding keeping the pedigree records of the animals and benefitting from livestock supports. However, almost three quarters (68.54 %) of the producers pointed out that their expectations from the Association were not met while more than three quarters (76.40 %) of

producers identified the Association as unsuccessful organization. The findings showed that the Association should be more in contact with the producers and work in cooperation towards solving the encountered problems.

Key words: Dairy cattle, Cattle Breeders Association, Van

Giriş

Çağdaş toplum olabilmenin önemli göstergelerinden biri de ortak davranışta bulunmak, yani örgütlenebilmektir (IRFO, 2008; Karaturhan ve ark., 2014). Örgütlenme; ortak yaşama, birlikte hareket etme, işbirliği yapma ve kurumsallaşma (Rehber, 2009), belli amaçları yerine getirmek için düzenlenmiş rasyonel yapılar (Selznick, 1948) ve belirli bir amaca yönelmiş, önceden düşünülerek yapılandırılan ve koordine edilen faaliyet sistemleri (Daft, 2004) olarak tanımlanabilir.

Tarımsal üretimde örgütlenmenin temel amacı, tarım kesiminde verimliliği yükseltmek ve üretimden tüketim aşamasına kadar tarımsal ürünlerin değerlendirilmesini sağlayarak, tarımsal üretimde bulunanların gelirlerini ve pazardaki rekabet gücünü yükseltmektir (İnan ve ark., 2000; Terin ve Çelik Ateş, 2010). Türkiye'de gerek bitkisel üretim gerekse hayvansal üretim faaliyetinde bulunan işletmelerin önemli bir kısmı küçük aile işletmeleri şeklinde üretimde bulunmaktadır. Bu işletmelerin girdi ve ürün piyasalarında yeteri kadar pazarlık gücüne sahip olmadığı, aynı zamanda uygulanan mevcut tarımsal destekleme politikalarından da yeteri kadar faydalanamadıkları söylenebilir. Bu nedenle özellikle piyasa koşullarına uyum sağlamada sıkıntı çeken küçük aile işletmelerinin birlik ve kooperatifler şeklinde örgütlenmesi oldukça önemlidir (Terin ve Çelik Ateş, 2016).

Dünyada, hayvancılık sektöründe örgütlenme çalışmaları oldukça eski yıllara dayansa da, sektörde örgütlenme çabaları daha çok ıslah ve soy kütüğü çalışmaları ile verim kayıtlarının tutulması üzerine yoğunlaştığı belirtilmiştir (Saçlı, 2007; Karaturhan ve ark., 2014). Türkiye'de hayvancılık sektöründe yetiştiricilerin örgütlenme çalışmaları ağırlıklı olarak kooperatifler ve birlikler aracılığı ile yapılmaya çalışılmış ancak bu çalışmaların çoğunun başarısız olduğu veya istenilen düzeye erişilemediği ifade edilmiştir (Çetin, 1997; Kaymakçı, 2000; Gökçen, 2016).

Türkiye'de, hayvan yetiştiricilerinin tür veya ırk bazında bir araya gelerek yüksek verimli hayvanlar elde etmek için oluşturdukları organizasyonlardan biri de damızlık yetiştiricileri birlikleridir (Karaturhan ve ark., 2014). 904 sayılı Hayvan Islah Kanununun bazı maddeleri 28.02.1995 tarihinde 4084 sayılı Kanunla değiştirilerek ıslah amaçlı yetiştirici birliklerinin kurulabilmesine imkân tanınmıştır (Özyılmaz ve Özüdoğru, 2011). Bu kapsamda, 1995 yılında Damızlık Sığır Yetiştiricileri İl Birlikleri, 1998 yılında ise 16 İl Birliği bir araya gelerek üst örgütü olan Türkiye Damızlık Sığır Yetiştiricileri Merkez Birliği kurulmuştur (DSYMB, 2021).

Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birlikleri, yeni doğan buzağıların ve kulak küpesi düşen sığırların küpelenmesi, aylık süt verim kayıtları ve süt ölçüm denetlemeleri, yeni işletmelerin plakalandırılması buzağılama, tohumlama, sürü hareket kayıtları, yetiştirme ve besleme konularında danışmanlık, ineklerde dış görünüş özelliklerine göre sınıflandırma, girdi temini, hayvan sağlığı ve suni tohumlama hizmetleri ve damızlık hayvan temini ve satışı konularında üyelerine hizmet vermektedir (DSYMB, 2021).

Konu ile ilgili yapılan yerli ve yabancı çalışmalar incelendiğinde, daha çok üretici birlikleri ve kooperatiflere ortak olan ve olmayan işletmelerin yapısal durumlarının karşılaştırmalı olarak analiz edildiği (Savran, 2003; Özüdoğru, 2010; Bhuayn, 2012; Aksoy ve ark., 2014; Daş ve ark., 2014; Karakaya ve Kızıloğlu, 2014; Gençdal ve ark., 2016; Chagwiza et al., 2016; Santosh, 2017), Birlik ve kooperatif hizmetlerinin değerlendirilmesine ilişkin daha az sayıda çalışmaya yer verildiği (Özyılmaz ve Özüdoğru, 2011; Gül ve Tatlıdil, 2012; Aksoy ve Denizli, 2012; Gül, 2014; İkikat Tümer, 2016) söylenebilir.

Bu çalışmada Van DSYB'ne üye süt sığırcılığı işletmelerinin, birlikle olan ilişkileri, birliğin üyelerine sağladığı hizmetler ve bu konudaki işletmelerin düşünceleri ile üyelerin birlikten beklentileri incelenmiştir.

Materyal ve Metot

Çalışmanın ana materyalini, Van Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliğine üye 89 işletmeden toplanan anket verileri oluşturmaktadır. Anket yapılacak işletmelerin belirlenmesinde oransal örnekleme yöntemi kullanılmıştır (Newbold, 1995; Miran, 2010).

$$n = \frac{N_p\,(1-p)}{(N-1)\sigma_{p_x}^2 + p\,(1-p)}$$

Örnek hacminin belirlenmesinde %95 güven aralığı ve %10 hata payı dikkate alınmış ve anketler 2019 yılı Haziran-Eylül ayları arasında yapılmıştır. Araştırmada üreticiler, DSYB'ne üye olma sürelerine göre üç gruba ayrılmıştır. Üyelik süresi 1-5 yıl olan işletmeler birinci grubu (%41.6), üyelik süresi 6-10 yıl olan işletmeler ikinci grubu (%36.0)

ve üyelik süresi 10 yıl ve üzeri işletmeler üçüncü grubu (%22.4) oluşturmaktadır. Araştırmada çizelgeler gruplara göre oluşturulmuş ve değerlendirilmiştir. Gruplara göre belirlenen değişkenler arasında istatistiki olarak ilişki olup olmadığı ki kare bağımsızlık testi ile gruplara göre belirlenen değişkenler arasında fark olup olmadığı da Kruskal Wallis testi ile analiz edilmiştir.

Bulgular ve Tartışma

Araştırmada DSYB üye işletmelerin üyelik süreleri 1 ile 20 yıl arasında değişmekte olup ortalama üyelik süresi 7.82 yıl olarak belirlenmiştir. Araştırmada DSYB üye olan işletmeler üyelik sürelerine göre 3 gruba ayrılmıştır. Üyelik süresi 1-5 yıl olan işletmeler birinci grubu, üyelik süresi 6-10 yıl olan işletmeler ikinci grubu ve üyelik süresi 10 yıl ve üzeri işletmeler üçüncü grubu oluşturmaktadır (Çizelge1).

Çizelge 1. DSYB üye olan işletmelerin üyelik sürelerine göre dağılımı

Üyelik süresi	N	%
1-5 yıl	37	41.6
6-10 yıl	32	36.0
10 yıl ve üzeri	20	22.4
Toplam	89	100.0

İşletmelerin DSYB hangi vasıta ile üye oldukları Çizelge 2'de verilmiştir. İşletmelerin %55.05'i kendisinin Birliğe giderek üye olduğunu, %23.60'ı Birlik yetkililerinin aracılığı ile ve %21.35'i komşu ve akrabalar vasıtasıyla birliğe üye olduklarını ifade etmişlerdir. Özüdoğru (2010) tarafından Amasya'da yapılan çalışmada işletmelerin %70.37'sinin kendi başvurusuyla, %18.52'sinin birliğin köyü ziyaret etmesi yoluyla ve % 11.11'inin komşu ve akraba aracılığıyla üye oldukları tespit edilmiştir.

Çizelge 2. İşletmelerin DSYB'ne üye olma vasıtaları

DSYB'ne hangi vasıta ile üye olduğu	N	%
Birlik yetkilileri köyümüze geldi	21	23.60
Komşu ve akraba aracılığıyla	19	21.35
Kendim başvurdum	49	55.05
Toplam	89	100.00

Araştırmada işletmelere neden ve hangi beklentilerle DSYB üye oldukları sorulmuş ve işletmelerin DSYB'den beklentileri ortaya konulmaya çalışılmıştır. İşletmelerin DSYB üye olmalarını sağlayan en etkili faktörler sırasıyla; hayvanlarının soy kütüğü kayıtlarının tutulması ve hayvancılık desteklerinden daha fazla faydalanmaktır. Üye olmaya büyük ölçüde etkili olan faktörler; hayvan sağlığı ve suni tohumlama hizmeti almak ve ürününü (süt ve canlı hayvan) daha kolay pazarlamaktır. İşletmelerin üye olma nedenleri arasında en az etkili olan faktörler ise sırasıyla; çiğ süt analizi hizmeti almak ve makine ekipman sağlamak olarak belirlenmiştir (Çizelge 3). Üye olma nedenleri açısından gruplar arasında fark olup olmadığı Kruskal Wallis testi ile test edilmiş ve gruplar arasında fark olmadığı tespit edilmiştir ($p>0.05$). Özüdoğru (2010) ve Gül (2014) tarafından Amasya'da yapılan çalışmada işletmelerin DSYB üye olmasında en etkili faktörler sırasıyla desteklerden daha fazla faydalanmak ve ürünlerini daha kolay pazarlamak olduğu belirlenmiştir. Akkurt (2014) tarafından Isparta'da yapılan çalışmada da desteklerden faydalanmak, kredi çekmek ve üretilen ürünleri daha kolay pazarlamak işletmelerin birliğe üye olmasında en etkili faktörler olduğu ifade edilmiştir. Baş Hozman (2014) tarafından Sivas'ta yapılan çalışmada işletmelerin %64.0'ü desteklerden daha fazla faydalanmak ve %34.5'i daha kolay damızlık hayvan temin edildiği için Birliğe üye oldukları belirlenmiştir.

Çizelge 3. İşletmelerin DSYB üye olma nedenleri

Faktörler	DSYB üyelik Süresi							
	1-5 yıl		6-10 yıl		10 yıl ve üzeri		Toplam	
	Ort.	Std.S	Ort.	Std.S	Ort.	Std.S	Ort.	Std.S
Hayvancılık desteklerinden daha fazla miktarda faydalanmak*	4.19	1.10	4.28	0.99	4.55	0.69	4.30	0.98
Ürünümü (süt ve canlı hayvan) daha kolay pazarlamak*	4.11	1.20	4.09	.93	4.00	0.73	4.08	1.00
Damızlık hayvan teminin edebilmek*	3.32	1.43	3.97	1.26	3.70	1.17	3.64	1.33
Üretim girdilerini daha kolay ve ucuz temin etmek*	2.46	1.56	2.50	1.61	2.80	1.74	2.55	1.60
Tarımsal danışmanlık hizmeti almak*	1.86	1.27	2.41	1.48	2.55	1.50	2.21	1.42
Hayvanlarımın soy kütüğü kayıtlarının tutulması*	4.30	0.62	4.44	0.80	4.15	0.67	4.31	0.70
Çiğ süt analizi hizmeti almak*	1.49	1.10	1.84	1.30	1.60	1.14	1.64	1.18
Makine ve ekipman sağlamak*	1.49	1.12	1.94	1.34	1.95	1.28	1.75	1.25
Hayvan sağlığı ve suni tohumlama hizmetleri almak*	4.00	1.35	4.19	1.06	4.40	0.75	4.16	1.14

1)Etkisiz 2)Biraz etkili 3)Kararsızım 4)Büyük ölçüde etkili 5)Çok etkili

* Kruskal Wallis testine göre ortalamalar arasında fark yoktur.

Araştırmada işletmelerin %6.74'ü beklentilerinin karşılandığını, %24.72'si beklentilerinin kısmen karşılandığını ve %68.54'ü ise beklentilerinin karşılanmadığını ifade etmiştir (Çizelge 4). Bu sonuçlara göre işletmelerin önemli bir kısmının beklentilerinin gerçekleşmediği söylenebilir. Aksoy ve Denizli (2012) tarafından Erzurum'da yapılan çalışmada DSYB üyesi işletmelerin %61.3'ü, Özyılmaz (2010) tarafından Ankara'da yapılan çalışmada DSYB üyesi işletmelerin %67.5'i, Özduran (2011) tarafından Zonguldak'ta yapılan çalışmada ise DSYB üyesi işletmelerin %45.8'i ve Akkurt (2014) tarafından Isparta'da yapılan çalışmada DSYB üyesi işletmelerin %20.30'u Birliğin beklentilerini karşıladığını ifade etmişlerdir.

Çizelge 4. DSYB'nin süt sığırcılığı ile ilgili beklentileri karşılama durumu

Beklentilerin karşılanma durumu	DSYB üyelik Süresi							
	1-5 yıl		6-10 yıl		10 yıl ve üzeri		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Evet	2	5.41	2	6.25	2	10.00	6	6.74
Hayır	27	72.97	24	75.00	10	50.00	61	68.54
Kısmen	8	21.62	6	18.75	8	40.00	22	24.72
Toplam	37	100.00	32	100.00	20	100.00	1089	100.00

DSYB'den beklentilerinin karşılanmadığını düşünen işletmeler buna neden olarak ilk sırada yeterince hizmet alamadıklarını göstermişlerdir. Diğer nedenler sırasıyla birlik yönetiminden memnun olmama ve üyelik ücretlerinin yüksek olması şeklindedir (Çizelge 5). Özüdoğru (2010) tarafından Amasya'da yapılan çalışmada da benzer sonuçlar bulunmuştur.

Çizelge 5. İşletmelerin beklentilerini karşılanmama nedenleri

Faktörler	DSYB üyelik Süresi							
	1-5 yıl		6-10 yıl		10 yıl ve üzeri		Toplam	
	Ort.	Std.S	Ort.	Std.S	Ort.	Std.S	Ort.	Std.S
Yeterince hizmet alamıyorum*	4.44	0.97	4.21	1.41	4.20	1.23	4.31	1.19
Ürün bedelleri zamanında ödenmiyor*	1.00	0.00	1.00	0.00	1.00	0.00	1.00	0.00
Birlik yönetiminden memnun değilim*	3.48	1.58	3.54	1.47	3.80	1.75	3.56	1.54
Damızlık hayvanlar kaliteli değil*	1.00	0.00	1.00	0.00	1.00	0.00	1.00	0.00
Üyelik ücreti çok yüksek*	2.89	1.40	2.33	1.49	2.80	1.55	2.66	1.46

1)Etkisiz 2)Biraz etkili 3)Kararsızım 4)Büyük ölçüde etkili 5)Çok etkili

* Kruskal Wallis testine göre ortalamalar arasında fark yoktur.

Damızlık Sığır Yetiştiricileri İl Birliklerinin faaliyetlerinin bazıları aşağıda belirtilmiş olup, bu faaliyetleri ne ölçüde yerine getirdikleri ile ilgili olarak işletmelerin görüşleri Çizelge 6'da verilmiştir. İşletmelere göre DSYB'nin en çok yerine getirdiği faaliyet soy kütüğü kayıtlarıdır. İşletmelere göre yeni doğan buzağıların küpelenmesi de en çok yerine getirilen faaliyetler arasında iken bu faaliyetin tarım ilçe müdürlüğü sorumluluğuna verilmesi nedeniyle artık bu faaliyeti yerine getirmediği ifade edilmiştir. DSYB'nin çok az veya yerine getirmediği faaliyetler veteriner ve suni tohumlama hizmetleri, girdi temini, yetiştirme ve besleme konularında danışmanlık ve damızlık hayvan temini ve satışıdır. Bu sonuçlara göre, birliğin faaliyetlerini yerine getirme düzeyinin oldukça düşük olduğu söylenebilir. Nitekim işletmelerin yaklaşık olarak üçte ikisi de birlikten beklentilerinin gerçekleşmediğini ifade etmişlerdir. Aksoy ve Denizli (2012) tarafından Erzurum'da yapılan çalışmada Birliğin en az veya hiç yapmadığı faaliyetlerin sırasıyla yeni işletmelerin plakalandırılması, inekleri dış görünüş özelliklerine göre sınıflandırma ve damızlık hayvan temini ve satışı olduğu belirlenmiştir. Özyılmaz ve Özüdoğru (2011) tarafından Ankara'da yapılan çalışmada da işletmelerin DSYB'den en az aldıkları hizmetin damızlık satışı olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmada işletmelere DSYB'ne üye olduktan sonra gelirlerinde artış olup olmadığı sorulmuş ve işletmelerin %15.73'ü gelirlerinde bir artış olduğunu ifade etmiştir. Gelirlerinde artış olduğunu ifade eden işletmelerin %57.14'ü gelirlerinin artmasında DSYB'ye üye olmanın önemli bir katkısı olduğunu belirtmiştir. İşletmelerin büyük çoğunluğunda Birliğe üyelik gelir artışı sağlamamıştır. Bu durum Birlik faaliyetlerinin etkinliğinin incelenmesini, eksik yanlarının tespit edilmesini ve üyelerinin ihtiyaçlarıyla daha yakından ilgilenmesi gerektiğini düşündürmüştür. Özüdoğru (2010) tarafından Amasya'da yapılan çalışmada işletmelerin %93.98'i gelirlerinin artışından DSYB'nin rolü olduğunu ifade etmiştir. Özduran (2011) tarafından Zonguldak'ta yapılan çalışmada da işletmelerin %26.4'ünün DSYB üye olduktan sonra gelirlerinde artış olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmada DSYB'nin üyelerine yönelik olarak süt sığırcılığı ile ilgili teknik konularda eğitim çalışması düzenleyip düzenlemediği sorulmuş ve işletmelerin %22.47'si, DSYB'nin üyelerine süt sığırcılığı ile ilgili teknik konularda eğitim çalışmaları düzenlediğini belirtmiştir.

Çizelge 6. DSYB'nin faaliyetlerini yerine getirme durumu ile ilgili işletmelerin görüşleri

Faaliyetler	DSYB üyelik Süresi							
	1-5 yıl		6-10 yıl		10 yıl ve üzeri		Toplam	
	Ort.	Std.S	Ort.	Std.S	Ort.	Std.S	Ort.	Std.S
Soy kütüğü kaydı*	4.14	1.29	4.19	1.00	3.95	1.05	4.11	1.13
Yeni doğan buzağıların küpelenmesi*	3.27	1.54	3.44	1.37	3.45	1.36	3.37	1.43
Aylık süt verim kayıtları ve süt ölçüm denetlemeleri*	2.30	1.58	2.50	1.68	2.30	1.59	2.37	1.61
Buzağılama, tohumlama ve sürü hareket kayıtları*	2.97	1.54	2.66	1.56	2.10	1.29	2.66	1.51
Yetiştirme ve besleme konularında danışmanlık*	1.27	0.77	1.50	1.05	1.70	1.03	1.45	0.94
Girdi temini (sperma, küpe, süt ölçüm kovası vb.)*	1.49	0.87	1.63	1.13	1.30	0.73	1.49	0.94
Veteriner ve suni tohumlama hizmetleri*	2.08	1.26	2.16	1.48	2.05	1.39	2.10	1.36
Damızlık hayvan temini ve satışı*	1.00	0.00	1.00	0.00	1.00	0.00	1.00	0.00

1)Hiç 2)Biraz 3)Kararsızım 4)Büyük ölçüde 5)Çok

* Kruskal Wallis testine göre ortalamalar arasında fark yoktur.

Üyelik süresi 1-5 yıl olan işletmelerin %8.11'i, üyelik süresi 6- 10 yıl olan işletmelerin %25.0'i ve üyelik süresi 10 yıl ve üzeri olan işletmelerin %45.0'i DSYB'nin süt sığırcılığı ile ilgili konularda eğitim çalışması düzenlediğini ifade etmiştir (Çizelge 7). Bu sonuçlara göre, işletmelerin üyelik süresi arttıkça Birliğin eğitim çalışması düzenlediğini ifade etme oranları artmaktadır. Nitekim yapılan khi kare bağımsızlık test sonucuna göre de birliğe üyelik süresi ile birliğin süt sığırcılığı ile ilgili teknik konularda eğitim düzenlemesi arasındaki ilişki anlamlı bulunmuştur ($p<0.01$).

Çizelge 7. DSYB'nin süt sığırcılığı ile ilgili teknik konularda eğitim düzenlemesi durumu

	DSYB üyelik Süresi							
	1-5 yıl		6-10 yıl		10 yıl ve üzeri		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Evet	3	8.11	8	25.00	9	45.00	20	22.47
Hayır	34	91.89	24	75.00	11	55.00	69	77.53
Toplam	37	100.00	32	100.00	20	100.00	89	100.00

X^2=10.325 0.006<0.01

Araştırmada işletme sahiplerine DSYB'ne üye olduktan sonra süt sığırcılığı ile ilgili olarak bilgi, beceri ve teknoloji kullanımında olumlu yönde bir gelişme olup olmadığı sorulmuş ve işletmelerin Birliğe üye olduktan sonraki durumları analiz edilmiştir. İşletmelerin %13.48'i DSYB'ne üye olduktan sonra süt sığırcılığı ile ilgili olarak bilgi, beceri ve teknoloji kullanımında olumlu değişiklik olduğunu ifade ederken, %86.52'si bilgi, beceri ve teknoloji kullanımında herhangi bir olumlu değişmenin olmadığını ifade etmişlerdir (Çizelge 8). Bu sonuçlara göre, işletmelerin büyük çoğunluğunun süt sığırcılığı ile ilgili bilgi, beceri ve teknoloji kullanım düzeylerine, DSYB'nin olumlu bir etkisi olmadığı söylenebilir. DSYB üyelik süresi arttıkça süt sığırcılığı ile ilgili bilgi, beceri ve teknoloji kullanımında olumlu değişiklik oldu diyenlerin oranı artmış olsa da bu ilişki istatistiki olarak anlamlı değildir ($p>0.05$). Özduran (2011) tarafından Zonguldak'ta yapılan çalışmada işletmelerin %29.2'sinin, DSYB üye olduktan sonra teknoloji kullanımında artış olduğu tespit edilmiştir.

Çizelge 8. DSYB üye olduktan sonra bilgi, beceri ve teknoloji kullanımında iyileşme durumu

	DSYB üyelik Süresi							
	1-5 yıl		6-10 yıl		10 yıl ve üzeri		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Evet	3	8.11	4	12.50	5	25.00	12	13.48
Hayır	34	91.89	28	87.50	15	75.00	77	86.52
Toplam	37	100.00	32	100.00	20	100.00	89	100.00

X^2=3.217 0.200>0.05

Araştırmada işletmelerin süt sığırcılığı ile ilgili karşılaştıkları sorunlarının çözümüne DSYB'nin katkısı olup olmadığı sorulmuş ve işletmelerin bu konudaki düşünceleri değerlendirilmiştir. İşletmelerin %10.11'i süt sığırcılığı ile ilgili karşılaştıkları sorunların çözümüne DSYB'nin yardımcı olduğunu, %20.22'si kısmen yardımcı olduğunu ve %69.66'sı yardımcı olmadığını belirtmiştir. Bu sonuçlara göre, işletmelerin önemli bir kısmı süt sığırcılığı ile ilgili karşılaştıkları sorunların çözümüne DSYB'nin yardımcı olmadığını veya katkı sağlamadığını düşünmektedir (Çizelge 9). Özüdoğru (2010) tarafından Amasya'da yapılan çalışmada işletmelerin %97.53'ü, Baş Hozman (2014) tarafından Sivas'ta yapılan çalışmada işletmelerin %24.8'i ve Kavukçu (2018) tarafından Amasya'nın Merzifon ilçesinde yapılan çalışmada işletmelerin %80,3'ü sorunlarının çözümünde birliğin kendilerine yardımcı olduğunu belirtmişlerdir.

Çizelge 9. DSYB'nin süt sığırcılığı ile ilgili sorunların çözümüne katkısı olup olmama durumu

Sorunlara yardımcı olma	DSYB üyelik Süresi							
	1-5 yıl		6-10 yıl		10 yıl ve üzeri		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Evet	2	5.41	3	9.38	4	20.00	9	10.11
Hayır	25	67.57	24	75.00	13	65.00	62	69.66
Kısmen	10	27.03	5	15.63	3	15.00	18	20.22
Toplam	37	100.00	32	100.00	20	100.00	89	100.00

X^2=4.429 0.351>0.05

Araştırmada işletmelerin %7.87'si DSYB'ni başarılı bulurken, %15.73'ü kısmen başarılı ve %76.40'ı başarısız bulmaktadır (Çizelge 10). Bu sonuçlara göre işletmelerin önemli bir kısmı DSYB'ni başarılı bulmamaktadır. İşletmelerin DSYB'ni başarılı bulmamalarındaki en önemli nedenin, DSYB'nin işletmelerin beklentilerini yeterince karşılamamış olması olduğu tespit edilmiştir. Demirbük ve Kızılaslan (2020) tarafından Sivas'ta yapılan çalışmada işletmelerin %62.77'si DSYB'ni başarısız, Akkurt (2014) tarafından Isparta'da yapılan çalışmada işletmelerin %74.7'si ve Özüdoğru (2010) tarafından Amasya'da yapılan çalışmada işletmelerin %95.06'sı DSYB'ni başarılı bulduklarını belirtmişlerdir. Bu sonuçlara göre literatürde de DSYB'ni başarılı ve başarısız bulma oranlarının değişkenlik gösterdiği söylenebilir.

Çizelge 10. DSYB üye işletmelerin DSYB'ni başarılı bulup bulmama durumu

Başarı durumu	DSYB üyelik Süresi							
	1-5 yıl		6-10 yıl		10 yıl ve üzeri		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Evet	3	8.11	2	6.25	2	10.00	7	7.87
Hayır	27	72.97	27	84.38	14	70.00	68	76.40
Kısmen	7	18.92	3	9.38	4	20.00	14	15.73
Toplam	37	100.00	32	100.00	20	100.00	89	100.00

X^2=1.948 0.745>0.05

Sonuç ve Öneriler

Araştırmada Van DSYB'ne üye olan işletmelerin birlikle olan ilişkileri, birlikten beklentileri ve birliğin hizmetleri ile ilgili düşünceleri analiz edilmiştir. Araştırmada üreticilerin yarısından fazlasının (%55.02) kendi isteği ve girişimleri ile Birliğe üye olduğu, Birliğe üye olurken en önemli beklentilerinin hayvancılık desteklerinden daha fazla yaralanmak ve hayvanlarının soy kütüğü kayıtlarının tutulması olduğu, ancak beklentilerinin önemli (%68.54) oranda gerçekleşmediği, Birliğin en çok yaptığı hizmetlerin soy kütüğü kayıtları tutma ve küpeleme faaliyetleri olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmada işletmelerin önemli bir bölümünün birliğe üye olduktan sonra gelirlerinde ve teknoloji kullanımlarında iyileşmenin olmadığını, üretim aşamasında karşılaştıkları sorunların çözümünde Birliğin yeteri kadar katkı sağlamadığı ve bu konuda Birliğin de imkânlarının sınırlı olduğu tespit edilmiştir.

Araştırma sonuçlarına göre; birliğin üyelerine sağladığı veya sağlamak zorunda olduğu faaliyetleri daha etkin ve üye memnuniyetini dikkate alarak geliştirmesi gerektiği ve bunun içinde; üyelerle etkin bir iletişim ağının kurulması, düzenli aralıklarla işletme ziyaretleri yapılarak birlik faaliyetlerinin etkin bir şekilde yerine getirilmesi, süt sığırcılığı ile ilgili gerek teorik gerekse uygulamalı eğitim faaliyetlerinin düzenlenmesi ile üreticilerin Birlikten beklentilerinin ve memnuniyetlerinin artması sağlanabilir. Bunun yanı sıra Birliğe üye üreticilerin de sorumluluklarının bilincinde olarak Birliğe sahip çıkması ve beklentilerini rahatlıkla iletebileceği doğru iletişimi kurabilecek bir yönetişim ile Birliğin kendilerine daha iyi hizmet verebilmesine önemli katkılar sağlayabilirler.

Bu çalışma 15-17 Eylül 2021 tarihleri arasında Aydın'da düzenlenen 14. Ulusal Tarım Ekonomisi Kongresinde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

Teşekkür: Bu makale Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi tarafından desteklenen FBA-2018-6414 numaralı projeden türetilmiştir.

Çıkar Çatışması Beyanı: Makale yazarları aralarında herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan ederler.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyan Özeti: Yazarlar makaleye eşit oranda katkı sağlamış olduklarını beyan ederler.

Kaynaklar

Aksoy, A. ve Denizli, G. 2012. Erzurum İli Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliği Faaliyetlerinin Değerlendirilmesi. *Atatürk Üniv. Ziraat Fak. Derg*., 43 (2): 123-131.

Aksoy, A. Güler, İ.O. ve Terin, M. 2014. Erzurum İli Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliğine Üye Olan ve Olmayan Üreticilerin Belirli Özellikler Açısından Karşılaştırılması. *Gaziosmanpaşa Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi* 31 (3): 82-90.

Baş Hozman, S. 2014. Sivas İli Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliğine Üye Süt Sığırcılığı İşletmelerinde Hayvan Besleme Uygulamaları. (Yüksek Lisans Tezi) Andan Menderes Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Aydın.

Bhuyan, S. 2012. An Analysis of Dairy Farmer Participation in Co-operatives in the Northeast United States. *Journal of Co-operative Studies*, 45 (2): 25-41.

Chagwiza, C. Muradian, R. Ve Ruben, R. 2016. Cooperative membership and dairy performance among smallholders in Ethiopia. *Food Policy*, 59: 165-173.

Çetin, H. 1997. Damızlık Sığır Yetiştiriciliğinde Yeniden Yapılanmanın ve Örgütlenmenin Önemi, Hayvancılıkta Örgütlenme Sorunları Sempozyumu, 27-28 Kasım, İzmir, s, 115-125.

Daft, R.L. 2004. *Organization Theory and Design.* Ohio: South Western.

Daş, A. İnci, H. Karakaya, E. ve Şengül, A.Y. 2014. Bingöl İli Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliğine Bağlı Sığırcılık işletmelerinin Mevcut Durumu. *Türk Tarım ve Doğa Bilimleri Dergisi,* 1 (3): 421-429.

Demirbük, M. ve Kzılaslan, N. 2020. Islah Amaçlı Yetiştirici Birlikleri ile Üyeleri Arasındaki İlişkilerin Analizi: Sivas İli Örneği. *KSÜ Tarım ve Doğa Derg* 23 (1): 194-211.

DSYMB, 2021. Damızlık Sığır Yetiştiricileri Merkez Birliği. http://www.dsymb.org.tr/hakkimizda/ Erişim Tarihi: 19.10.2021

Gençdal, F., Terin, M. ve Yıldırım, İ. 2016. Tarımsal Kalkınma Kooperatif Ortağı Olan ve Olmayan Süt Sığırcılığı İşletmelerinin Belirli Kriterler Açısından Karşılaştırılması: Van İli Gevaş İlçesi Örneği. *GOP Ziraat Fakültesi Dergisi*, 33(1): 1-8.

Gökçen, H. 2016. Hayvancılıkta Örgütlenme Modelleri. http://www.hazimgokcen.net/hayvancilik/hayvancilikta-orgutlenme-modelleri/ Erişim Tarihi: 19.10.2021

Gül, U., 2014. Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliği'nin Çiftçilere Yönelik Yürütmüş Olduğu Tarımsal Yayım Ve Eğitim Faaliyetlerinin Analizi: Amasya İli Örneği. (Dr. Tezi), Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Gül, U. ve Tatlıdil, H. 2012. Hayvancılığa Yönelik Yürütülen Yayım ve Eğitim Faaliyetlerinde Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliğinin Rolü. *Türk Bilimsel Derlemeler Dergisi* 5 (2): 64-67.

IRFO, 2008. Kapasite Geliştirme Programı Eğitim Seti Başvuru Notları. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Teşkilatlanma ve Destekleme Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara.

İnan, İ.H, Direk, M. Başaran, B. Birinci, S. Ve Erkmen, E. 2005. Tarımda Örgütlenme. Türkiye Ziraat Mühendisliği VI: Teknik Kongresi 3-7 Ocak. Ankara, s. 1133-1154

İkikat Tümer, E. 2016. The Aims of Member of Stud Cattle Breeders Association. *Gaziosmanpaşa Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 33(2): 89-95

Karakaya E. ve Kızıloğlu S. 2014. Küçükbaş hayvancılık işletmelerinin örgütlenme yapısı Bingöl ili örneği. *Türk Tarım ve Doğa Bilimleri Dergisi*, 1(4):552-560.

Karaturhan, B. Şevik, T. ve Yıldız, Ö. 2014. Yetiştirici Birliklerinin Tarımsal Kalkınmaya Etkileri Üzerine Bir Araştırma: Edirne Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliği Örnek Olayı. *Ege Üniv. Ziraat Fak. Derg.,* 51(2): 175-184.

Kavukçu, K. 2018. Amasya İli Merzifon İlçesi Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliğine Üye Olan ve Olmayan İşletmelerin Tarımsal Yayım Ve Danışmanlık Hizmetlerinden Yararlanma Durumlarının Karşılaştırılması. (Yüksek Lisans Tezi), Ondokuz Mayıs Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Samsun

Kaymakçı, M. 2000. Türkiye Hayvancılığının Başlıca Sorunları ve Çözüm Yolları, Türk Tarımında 2010 Yılı Hedefleri Sempozyumu, 21-23 Şubat, İzmir.

Koyunbenbe, N. ve Candemir, M. 2007. Türkiye'de Süt sığırcılığında Örgütlenme. Türkiye Süt Sığırcılığı Kurultayı, 25-26 Ekim, 2007, İzmir.

Miran, B.2010. *Temel İstatistik.* Ege Üniversitesi Basım Evi, Bornova, İzmir

Newbold, P. 1995. *Statistics for Business an Economics.* Prentice-Hall, New Jersey.

Özduran, H. 2011. Zonguldak İli Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliği'ne Üye Olan ve Olmayan İşletmelerin Sosyal ve Ekonomik Yönden İncelenmesi Çaycuma Örneği. (Yüksek Lisans Tezi), Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.

Özüdoğru, T. 2010. Amasya Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliğinin Yöre Çiftçilerine Ekonomik Etkilerinin Analizi. (Dr. Tezi) Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Özyılmaz, O. 2010. Ankara İli Damızlık Süt Sığırı Yetiştiricileri Birliğinin Hizmetlerinin Değerlendirilmesi. (Yüksek Lisans Tezi),

Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Özyılmaz, O. ve Özüdoğru, H., 2011. Ankara İli Damızlık Süt Sığırı Yetiştiricileri Birliğinin Hizmetlerinin Değerlendirilmesi. Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi, 27: 41-51.

Rehber, E. 2009. *Tarımda Örgütlenme ve Sorunları*. http://www.erekonomi.com/orgut.pdf Erişim Tarihi: 04.06.2009

Saçlı, Y. 2007. AB'ye Uyum Sürecinde Hayvancılık Sektörünün Dönüşüm İhtiyacı, DPT Uzmanlık Tezleri, Yayın No: 2707, Ankara.

Santosh, B.B. 2017. A Study On Dairy Farming Practices Of Members And Non Members Of Dairy Cooperative Societies/Milk Producer Institutions In Karimnagar District Of Telangana State. Master Thesis, P.V. Narsimha Rao Telangana Veterinary University, Rajendranagar.

Savran, F. 2003. Çanakkale Damızlık Süt Sığırı Yetiştirici Birliğine Üye Olan ve Olmayan İşletmelerin Kullandıkları Üretim Teknikleri ve Sosyal Karakteristiklerin Karşılaştırılması. Tarım Bilimleri Dergisi. 9 (4): 450-453.

Selznick; P. 1948. Foundations of the Theory of Organization. *American Sociological Review,*13: 25-35.

Terin, M. ve Çelik Ateş, H. 2010. Çiftçilerin Örgütlenme Düzeyi ve Örgütlerden Beklentileri Üzerine Bir Araştırma: Van İli Örneği. *Ege Üniv. Ziraat Fak. Derg*. 47 (3): 265-274.

Terin, M. ve Çelik Ateş, H. 2010. Tarımda Örgütlenmeye Etki Eden Faktörlerin Belirlenmesi Üzerine Bir Çalışma: Van İli Örneği. *Türk Tarım ve Doğa Bilimleri Dergisi* 3(1): 38-44.